Eduskunnan tarkastusvaliokunta
trv@eduskunta.fi

Viite: K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022

Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijan lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

1 Yleistä

Kannanotto perustuu laitoksen oman toiminnan ja tunnuslukujen tarkasteluun, sekä analyysiin harmaan talouden torjunnan tilasta. Kannanotto ei ole suoraan verrattavissa muuhun valtakunnalliseen toimintaan, koska Helsingin poliisilaitoksen osuus on noin neljäsosa koko valtakunnallisesta talousrikostorjunnasta.

2 Helsingin poliisilaitoksen talousrikostutkinnan tila tunnuslukujen valossa

Ilmoitettujen talousrikosten määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2021 talousrikoksia ilmoitettiin ennätykselliset 555 kappaletta ja viime vuonna niitä ilmoitettiin lähes yhtä paljon (535 kappaletta). Tämän vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana niitä on ilmoitettu jo 446, joka tarkoittaa laskennallisesti noin 590 ilmoitusta vuoden loppuun mennessä.

Helsingin poliisilaitoksen osuus valtakunnallisista talousrikoksista:

- ✓ avoimista 27 %
- ✓ ilmoitetuista 26 %
- ✓ päätetyistä 24 %

Erityisesti perinteisten talousrikosten määrä on lisääntynyt verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan. Ilmoitettujen veropetosten määrä on kasvanut noin 54 %, velallisten rikosten määrä 46 % ja kirjanpitorikosten määrä 45 %. Kahtena edellisenä vuotena ilmoitettujen talousrikosten määrä kasvoi erityisesti talousrikosluokiteltujen (törkeiden) petosten lisääntyessä. Osa kasvusta johtui luokiteltujen ihmiskaupparikosten ja niihin läheisesti liittyvien ilmoitusten seurauksena, josta syystä talousrikostutkintaan perustettiin erillinen alueellinen ihmiskauppatutkintaryhmä, joka toimii samassa toiminnossa ja kiinteässä yhteistyössä valtakunnallisen ihmiskaupparikostutkinnan kanssa (myös valtakunnallisen ihmiskaupparikostutkinnan talousrikosluokitellut jutut tilastoituvat Helsingin tilastoihin).

HELSINGIN POLIISILAITOS
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 HELSINKI
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puh. 0295 470 011, Faksi 0295 411 622

Talousrikokset	2020	2021	2022	2023 5.10.2023 mennessä ilm.
Ilmoitetut jutut	447	555	535	447
Päätetyt jutut	452	492	479	362
Ilmoitetut / päätetyt suhde	0,99	1,13	1,12	1,23
Ilmoitetut vahinko	25 145 164	25 064 740	44 458 577	19 658 699
Avoimet jutut	766	873	928	1 022
24 kk vanhojen juttujen osuus kaikista	28,1%	27,3%	23,0%	23,3%
Avoin Juttu24 Lkm	215	238	213	238
Turvaamistoimi br.	11 288 697	8 119 939	711 504	1 860 594
Haltuun saatu omaisuus yht	6 927 009	2 768 571	893 438	1 860 594
Muu ulosotto	81 000	30 543	0	267 541

Kuva 1 Keskeiset tunnusluvut HPL:n talousrikosluokiteltujen ilmoitusten osalta

Ilmoitusten määrän kasvu johtuu muun muassa siitä, että Verohallinto on kohdentanut lisäresursseja verotarkastukseen ja asianvalvontaan, joka näkyy lisääntyneinä rikosilmoituksina veropetoksista. Samoin kasvaneiden konkurssien määrä on lisännyt velallisen rikosten ilmoitusten määrää. Myös petosrikosten määrä on kasvanut merkittävästi.

Päätettyjen talousrikosten määrä on vakiintunut viime vuosina kohtalaisen hyvälle tasolle (n. 450 - 490 kpl/vuosi). Talousrikoksia on kuitenkin ilmoitettu vuosittain päätettyjä enemmän, jonka seurauksena avointen talousrikosten määrä on kasvanut ja niiden määrä ylitti nyt ensimmäisen kerran 1.000 kappaleen määrän ja on lokakuussa 2023 yhteensä 1022 avointa talousrikosilmoitusta. Vertailulukuna vuoden 2021 lopussa avoimia ilmoituksia oli 873 kpl, vuoden 2022 lopussa yhteensä 928 kpl.

Avointen talousrikosten huomattava määrä hidastaa jo yksinään talousrikosten läpivirtausta. Avointen talousrikosten määrä tulee väistämättä kasvamaan entisestään ja juttukanta vanhenemaan muutaman vuoden aikana (määrällisesti ja suhteellisesti). Yli 24 kk vanhojen avointen ilmoitusten määrä kaikista avoimista jutuista on 23,3 %. Luku on viimeisinä vuosina [Helsingissä] pysynyt suhteellisen vakiintuneena. Yli 24 kk vanhojen juttujen määrään vaikuttaa juttumäärän lisäksi se, että monissa tavanomaisissakin tapauksissa on liittymiä ulkomaille, asianosaisina on ulkomaalaisia tai ulkomaalaistaustaisia, jolloin esitutkinnassa joudutaan käyttämään tulkkeja. Lisäksi osassa tapauksissa epäillyt pakoilevat joko kotimaassa tai ulkomailla. Helsingin poliisilaitoksen suhdeluku 24 kk jutuissa on kuitenkin kohtalaisen hyvä, sillä joissain poliisilaitoksissa se on yli 40 %. Lukumäärällisesti 23 %:iin sisältyy toki paljon juttuja.

Nykytilanteesta voidaan hyvin todeta, että tutkinnan tosiasialliset resurssit ovat kohtalaisen hyvät suhteessa kirjavahvuuteen, mutta talousrikoksia ilmoitetaan vuosittain niin paljon, että vastaavasti myös tutkijoiden määrää pitäisi lisätä.

3 Henkilöstö ja rekrytointitilanne

Helsingin talousrikostutkinnan tosiasiallinen vahvuus on 75 henkilöä (tähän on laskettu talousrikos- ja ICT-tutkinta sekä Helsingin alueellinen työperäinen ihmiskauppatutkintaryhmä). Tosiasiallinen vahvuus vaihtelee virkavapauksia, poistumia ja rekrytointeja mukaillen.

Tämän kannanoton osalta on todettava reaaliteetit, että talousrikostutkijan tehtäviin on ollut vähän hakijoita ja poliisihenkilöstön rekrytointi haasteellista.

Esimerkiksi vuonna 2014 haettavana olevaan vanhemman rikoskonstaapelin tehtävään tuli keskimäärin 40-50 hakemusta. Nykyään hakijoita on 1-2.

Juurisyitä tähän on useampia. Yhtenä osasyynä on Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuvien poliisien vähyys ja se ilmenee poliisin rekrytoinnissa myös laajemmassa mittakaavassa. Myöskään poliisin koulutus ei anna suoria valmiuksia talousrikostutkijan toimenkuvaan. Helsingin poliisilaitos perehdyttää ja kouluttaa talousrikostutkijat erillisessä perehdytys- ja koulutusryhmässä noin 6-12 kuukauden ajan, jonka jälkeen tutkijat siirtyvät varsinaisiin tutkintaryhmiin, vastaavaa toimintamallia ei ole käytössä muissa poliisilaitoksissa. Koulutuksen tarve korostuu myös sen takia, että hakijat ovat entistä nuorempia ja kokemattomampia, kun aiemmin talousrikostutkintaan hakeutui enemmän työkokemusta omaavia tutkijoita. Usein hakijat ja rekrytoitavat poliisit ovat nykyään juuri valmistuneita tai hyvin lyhyen poliisin työkokemuksen omaavia.

Lisäksi on todettava, että talousrikostutkijoilla oli aikoinaan 1-3 palkkaluokkaa parempi vaativuustaso kuin muiden rikoslajien tutkijoilla, josta syystä talousrikostutkinta näyttäytyikin houkuttelevalta vaihtoehdolta. Talousrikostutkinta näyttäytyisi houkuttelevampana, mikäli ainakin osalla talousrikostutkijoista olisi palkkaluokkaa korkeampi vaativuustaso. Usein talousrikostutkijoilla on myös jokin muu korkeakoulututkinto poliisin ammattikorkeakoulututkinnon lisäksi, joka on suoritettu jo ennen poliisin ammattikorkeakoulututkintoa tai sen jälkeen työn ohessa. Talousrikostutkijan työ on tavanomaista vaativampaa ja muu varsinkin taloudellinen tai juridinen korkeakoulututkinto tai aiempi työkokemus liiketalouden alalta on huomattu olevan eduksi talousrikosten erityisluonteen takia.

Henkilöstö on sinänsä motivoitunutta, ammattitaitoista ja osaavaa. Ammattitaitoista henkilöstöä hakeutuu myös muihin tehtäviin, esimerkiksi KRP:lle, missä on enemmän korkeamman vaativuustason virkoja käytännössä saman tehtävänkuvan mukaisessa työssä.

Mainittakoon, että Helsingin talousrikostoiminnossa on alettu myös rekrytoida siviilihenkilöstöä aikaisempaa enemmän. Tavoitteena on rekrytoida juristikoulutuksen omaavia tarkastajia lisätäksemme koulutettua ja laadullista resurssia, joka mahdollistaa muun muassa tutkinnanjohtajien keskittymisen entistä enemmän tutkinnanjohtamiseen. Myös apulaistarkastajia on rekrytoitu tutkintaa avustaviin tehtäviin, erityisesti talousrikosten esiselvitykseen, mihin ei ole tarkoituksenomaista sitoa poliisikoulutettua henkilöstöä.

4 Kannanotto

4.1 Millaiset toimintaedellytykset harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa on tällä hetkellä ja mitkä ovat tulevaisuuden näkymät?

Helsingin poliisilaitoksen osalta lausumme, että toimintaedellytykset ovat nykyhetkellä kohtuulliset. Nykyresurssit on pystytty pitämään kohtalaisen hyvänä, etenkin kun talousrikostutkintaan on lisätty siviilivirkoja, joihin on rekrytoitu/rekrytoidaan ammattitaitoisia kaupallisen ja juridisen koulutuksen saaneita henkilöitä.

Kuitenkin Helsingin osalta ilmoitettavien talousrikosten kasvu on väistämättä johtanut avointen rikosjuttujen määrän kasvuun. Päätettävien juttujen osalta Helsingissä on pysytty vakiintuneella tasolla, joka kertoo siitä, että olemassa olevan henkilöstön ammattitaito on hyvällä tasolla, sekä vaihtuvuus on verrattain pientä verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseudun muihin talousrikosyksiköihin. Henkilöstö on osaavaa ja henkilöstön perehdytysprosesseja on kehitetty viimeisenä neljänä vuotena huomattavasti, joka osaltaan ilmenee henkilöstön verrattain vähäisenä vaihtuvuutena. Poliisihenkilöstön rekrytointihaaste pyritään siltä osin kun on mahdollista, osittain paikkaamaan koulutetulla siviilihenkilöstöllä tehtävissä, joihin ei ole tarkoituksenmukaista sitoa poliisikoulutettua henkilöstöä.

Tulevaisuuden näkymät riippuvat suuresti siitä vakiintuuko ilmoitettavien rikosasioiden kasvu vai jatkaako se kasvua tulevina vuosina. Mikäli ilmoitettavien rikosten määrä pysyy nykytasolla tai kasvaa, on ilmeistä, että tähän ei pystytä vastaamaan nykyresursseilla. Trendi on nähtävissä suoraan tunnusluvuista viime vuosien ilmoitettujen, päätettyjen ja avoimien talousrikosjuttujen valossa. Tämä väistämättä johtaa tulevaisuudessa avointen rikosjuttujen määrän kasvuun ja läpivirtauksen hidastumiseen.

Helsingin talousrikostutkintaa kehitetään parhaillaan, jotta nykytilanteeseen pystytään reagoimaan niillä resursseilla, jotka ovat käytettävissä.

4.2 Onko viranomaisten välisessä tiedonvaihdossa ongelmia, jotka vaikeuttavat poliisin työtä osana harmaan talouden torjuntaketjua?

On todettava, että keskeisten viranomaisten välinen tiedonvaihto on hyvällä tasolla. Helsingin poliisilaitoksessa toimii keskeisten viranomaisten, sekä Verohallinnon ja Ulosottolaitoksen yhdyshenkilöt, jotka ovat sijoitettuna talousrikostutkinnan tiloihin. Myös muu tiedonvaihto kyseisten viranomaisten kanssa on koettu jokseenkin saumattomaksi.

Myös syyttäjälaitoksen kanssa viranomaisyhteistyö toimii hyvin ja poliisi-syyttäjä -yhteistyöhön on panostettu jatkuvasti. Helsingin poliisilaitoksen talousrikostutkinnassa on lokakuun alusta lähtien vuoden tehtäväkierrolla talousrikoksiin erikoistunut erikoissyyttäjä, ja vastaavasti talousrikosten tutkinnanjohtaja on tehtäväkierrolla Syyttäjälaitoksella. Järjestely koetaan erittäin myönteisenä kehityksenä talousrikoksiin liittyvän esitutkintayhteistyön kehittymisen näkökulmasta.

Viranomaisyhteistyön osalta ei ole muuta erityistä lausuttavaa, sillä se toimii näkemyksemme mukaan hyvin.

Rikosylikomisario Lauri Huittinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 11.10.2023 klo 16:33. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi Apulaispoliisipäällikkö Heikki Kopperoinen